

8) גמי' שבת כג. ורש"י שם

⁽⁶⁾ שאף הן היו באותו הגם: אמר רב ששת י"אכסנאי חייב בנר הנוכה א"ר זורא י'מריש כ"ה הוינא כי רב משתתפנא בפרטי בחדי אושפיזא בתר דנסיבי איתתא אמינא 'השתא ודאי לא צריכנא דקא מודליק-עלי בגו ביתאי: ושרף קמף יפה מכולם: ⁽⁷⁾ א"ר חייא בר אשי אמר רב המודליק נר של הנוכה צריך לברך ורב ירמיה אמר הרוואה נר של הנוכה צריך לברך אמר רב יהודה ⁽⁸⁾ י"ום ראשון הרוואה מברך ב' ומודליק מברך ג' מכאן ואילך מודליק מברך שתיים ורוואה מברך-ארת מאי כמעט כמעט זמן ונימועט גם גם ⁽⁹⁾ בל יזמי איתיה תשעטעו להתחלת זמן הגיענו:

2) מרדכי שבת ס"י רסז

[דף כג ע"א] הגה"ה ⁽¹⁰⁾ הרוואה מברך כו'. פירש"י שנתלם בשם רבינו יתחק צ"ר יהודה שאמר בשם רבי יעקב צ"ר יקר ללא הווקעה צרכה זו אלא למה שלא הדליק צביתו עדיין ושאלן דעתו להדליק צביתו כגון אכסנאי שלא שמע הצרכה. לקמן [דף כג] מסיק קא מדליקי עלאי צגו ציתאי ⁽¹¹⁾ ומכל מקום צריך לראות כדאמר בסמוך הרוואה יומא קמא מנכך צ' ומכלן ואילך א': ⁽¹²⁾ וכן אומר ר"י שנהגו צ"י אדם שהיו הולכין צנייר"ש ליריד ולא היה דר יהודי ⁽¹³⁾ עיר ומדליקין צבית הנכרי:

3) ר"ן שבת ט: ומדפה"ר

אמר רב חייא בר אשי וכו'.

הרוואה נר הנוכה צריך

לברך. העובר בשוק ורוואה נאחט

התנרות נר זולק. ומסתברא ללא

הזקקה צרכה זו אלא למה שלא

הדליק ולא הדליקו עליו צתוך ציתו

ואינו עמיד להדליק הלילה הא לאו הכי לא שלא מנינו יואל

צמנאה שיחמיצ לחזור ולצרך על הראייה: מכאן ואילך המודליק

גדרי כוונה במצוות - 1

כסליו תשי"פ – אש קודש

נערך ע"י יחזקאל הרטמן

5) ב"ח או"ח ס"י תרע"ו, ג

[פ"ג ה"ד] נפקס לצרך על הראייה שזב ראייתו שה"ר ירוסם [ג"ט ח"ב פ"א]: כתב ח"ל יש מהגדולים שכתבו שאם הדליקו עליו צביתו א"ש לצרך כשזוהא נר חצירו ושם מהן שכתבו שאפילו הדליקו עליו צביתו מצריך לצרך כשזוהא ומכל מקום אם הדליק הוא צביתו אין צריך לצרך כשזוהא נר חצירו ולפי זה הסבירא

10) ביאור הגר"א ס"י תרע"ז

[ג] [פ"ה ג] יש אומרים שאף ע"פ. מרדכי [שבת רמז רסז]. והוא חולק על מה שכתוב לעיל בסימן תרע"ו סעיף ג. ועיין ט"ז שם [ס"ק ד]: [ד] [והנהג אב

12) פרי חדש ס"י תרעז סוף סעי' א

יש מהאחרונים שכתבו, שמי שאינו רוצה לצאת בהדלקת אשתו, יכול להדליק בברכה, דממילא חל חיובא עליה, וטעות הוא בידם:

13) משנה ברורה ס"י תרעז

עצמו, אם לא שיש לו בית בפני עצמו: ג (יד) כי חייב לראות. זה סותר (כא) לסימן תרעז סעיף ג, דסובר שם דכשמדליקין בביתו אין צריך לברך על הראיה, ודין דכאן הוא מן המרדכי, ושם סתם המחבר כשארי פוסקים שהולקין עליו, (כז) ולכן לדינא אין לנהוג כן להדליק בברכה, אלא אם-כן שיאמר שאינו רוצה לצאת בהדלקת אשתו, וכמו שכתב רמ"א אחר זה. ועיין לקמיה: (טו) אם רוצה להחמיר וכו'. רוצה לומר, אף דמדינא פטור להדליק אם מדליקין עליו בביתו,

מכל מקום אם רוצה להחמיר על עצמו ולהדליק בעצמו רשאי, ובלבד שיכירין במחשבתו קודם שעת ההדלקה (כג) שאינו רוצה לצאת בשל אשתו, וממילא לית כאן משום ברכה לבטלה, דכיון שאינו רוצה לצאת בהדלקתה חל חיוב הדלקה עליה: (טז) וכן נוהגין. וכן סתמו (כד) הרבה אחרונים. ויש מן הפוסקים (כה) שטוברין, אחרי דחכמינו ז"ל פטרוהו על-ידי הדלקת אשתו, לא כל כמיניה לומר איני רוצה לצאת בשל אשתי, וידליק (כו) בלא ברכה. והנה, אף דוודאי אין למחות ביד הנוהגין לברך אחרי דהרבה אחרונים הסכימו לברך, מכל מקום טוב יותר (כז) להדר לשמוע הברכות מפי אחר יענה אמן [ויכין לצאת בהן] וידליק נרותיו, או יראה לשער להדליק נרותיו ולברך עליהן זמן-מה קודם שמדלקת אשתו בביתו, דהיינו שהיא מדלקת אחר מעריב כמנהג העולם והוא ידליק קודם מעריב: ד (יז) הנותר ביום השמיני וכו'. דבלילות הקודמין (כח) אם נותר,

14) שער הציון ס"י תרעז

[כא] הפפ. חדש והגר"א. והמאמר-מרדכי מיישב ברוחק, דעת המחבר דשאני החם שהוא במקום ישראל ורוואה הנרות, דכיון שפטור מעיקר המצוה על-ידי שמדליקין עליו בביתו ואין צריך להדליק, וגם רואה נרות חבירו ולא בעי לאדלוקי כדי לראותם, אין לו לברך על הראיה כיון שפטור מעיקר המצוה דהיינו ההדלקה, ברם הכא שהוא במקום שאין שם ישראל ואינו רואה הנרות, אף-על-פי שמדליקין עליו בתוך ביתו מכל מקום חייב הוא לראות הנרות, ומאחר שצריך להדליק כדי לראות הנרות מדליק בברכות כיון שהוכרח וצטווה להדליק, ומפני שלא היה ברור לו להמחבר סברא זו לפיכך כתבו בשם יש-אמרם, עד כאן לשונו. ולדינא בוודאי אין לנהוג כן, כמו שכתבתי בפנים: (כז) פרי חדש ולבושי-שרד: (כג) מגן אברהם בשם מהר"ל ולבוש: (כד) לבוש ועולת-

6) שולחן ערוך או"ח ס"י תרע"ו

ג' מי שלא הדליק (א) ואינו עתיד להדליק באותו

הלילה (ד) ⁽¹⁾ וגם א' אין מדליקין עליו בתוך ביתו

כשרואה נר הנוכה מברך שעשה נסים ובליל ראשון

'מברך גם שהחיינו ⁽²⁾ ואם אחר כך בליל שני או שלישי

כא להדליק ב' ⁽³⁾ אינו חוזר ומברך שהחיינו: ⁽⁴⁾

[ט"ו] סימן פה] פסק דלע"פ שהדליקו עליו צריך לברך. אבל המשתתף בפריטי ושומע צרכה מצטל הצית, אין צריך לברך [צ"ח עמוד חל ד"ה ומ"ש ואין וכן משמע ברא"ש שנת פ"ב סימן ט. ומכל מקום נראה לי דפסק צרכות להקל, וכן משמע בחוספות [סוכה דף מ"ו א'] ע"פ ד"ה הוואה] שהקשו ⁽⁵⁾ למה תקנו צמנאה צרכה

7) ט"ז ס"י תרעו

צאומה לילה, לא יצרך אראייה, כיון דיוכל לצרך אח"כ על ההדלקה: (ד) וגם אין מדליקין ע"יו. משמע דאם אשתו מדלקת עליו צביתו אין מצרך על הראייה. אבל צמרדכי [שם רמז רסז] כתוב ח"ל, קא מדלקי עלי צגו ציתאי, ומכל מקום צריך לראות, כדאמר בסמוך הרוואה יומא קמא כו', עכ"ל. והר"ן [שם ג' א ד"ה אמר רב חייא] כתב כדצרי רבינו, לטעם שלא מנינו יואל צמנאה שיחמיצ לחזור ולצרך על הראייה. והב"י [עמוד חל ד"ה ומ"ש ודוקא] כתב על זה, וכן כתב המרדכי. והוא חיימא, שהוא חולק על זה צמי שהדליקה אשתו עליו. ומכל מקום לענין הלכה ודאי קיימא לן בפסק צרכות להקל, מכל שכן צוה שהמרדכי הוא יחיד נגדם, וכפסק השו"ע ⁽⁶⁾ (ה) אחר

9) שולחן ערוך או"ח ס"י תרע"ז

ג' ⁽¹⁾ יש אומרים שאף על פי ⁽²⁾ שמדליקים עליו

בתוך ביתו אם הוא במקום שאין בו ישראל מדליק

בברכות: הגה ⁽³⁾ כי ⁽⁴⁾ חייב לראות הנרות ⁽⁵⁾ וכן נוהגין

⁽⁷⁾ ואפילו אם הוא אלא יהודים ורוואה הנרות ⁽⁸⁾ אם רואה

להממיר על עצמו ולהדליק צפני עצמו מדליק ⁽⁹⁾ ומצרך עליהם

⁽¹⁰⁾ וכן נוהגין: ⁽¹¹⁾

11) מגן אברהם ס"י תרעז, ט

(תרומת הדשן סימן קא). ובתשובת

מהר"ל [סימן קמה] דמנהג פשוט

הוא שאומרים וצחורים מדליקין,

כיון דהשתא מדליק כל אחד ואחד,

מי יודע אם מדליקין עליו צביתו

ואתי לממשדיה. ומשום צרכה

לצטלה ליכא, כיון שאינו רואה לנאת

בשל אשתו ממילא חל חיובא עליה,

ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני (ואומר) רבי יצחק למה תוקעין ברה"ל למה תוקעין רחמנא אמר תקעו אלא למה מרעין מרעין רחמנא אמר וזכרון תרועה יאלא למה תוקעין ומרעין כשהן יושבין השטן ויא"ו יצחק כל שנה שאין תוקעין בה

אמר רבי יצחק אמה תוקעין ומרעין כשהן יושבין והזורין ותוקעין וכו'. צפרק קמא דלאש השנה (פח. ו) ומשום דללאורה משמע דלתקיעות דמעמד מתמה למה הן לריכות כיון שצבר תקעו מיושב ואי אפשר לפרש על שהרי עיקר התקיעות על סדר הנצרכות

ג וביי שם השטן. פירוש למה תוקעין מיושב מוסף והזורין ותוקעין על סדר ברכות וכן למה מקדימין לתקוע מיושב כדי לערבב השטן פירוש כדי שיתערבב מיד בתקיעה ראשונה שלפני התפלה לתקיעות על עיקר וכן פירש הר"ן ולא יקטרט בשעת תפלה. (ה) ויש מפרשים שמה

9 טור או"ח סי' מו. ח גורלנו ומה יפה מאד ירושתנו אשרינו שאנו משכימין ומעריבין ערב ויוקר בכל יום פעמים ואומרים שמע ישראל וי' אלהינו יי אהרן ורובני יהודה החסיד (כ) היה רגיל לומר אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. והיה מכויץ לצאת בו ידי חובת קריאת שמע משום שפעמים שגוששין קרובין מתעכבים מקריאת שמע עד אחר זמנה ואמר שהיה יוצא בזה כדאייתא בברכות שמע ישראל יי אלהינו יי אחד (ט) זו היא קריאת שמע של רבי יהודה הגשאי.

11 ב"ח או"ח סי' מו, יא

ק"ש אק"ש דאורייתא: ותמיהא לי טובא דמאי קישא דהא אן דקרין צלפלא ומתלים כו' ואומרים שמע ישראל וגו' אין זהו מתכוין לצלפלא כי חובת קריאת שמע לא תהיה אלא כשעושים קרובין דמתעכבין מק"ש עד אחר זמנה על כן היה מתכוין לצלפלא ואומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אלא בשאר ימינו רגיל ליערבב ק"ש דאורייתא צברכותיה מוך זמנה לא היה מתכוין לצלפלא ולא היה אומר או ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד והכי משמע לישנא דרבינו שכתב ור' יהודה החסיד היה רגיל לומר וכו' והיה לכתוב ור' יהודה החסיד היה אומר אחרי כן אלא היה רגיל לומר משמע דלפעמים כשהיה רוצה שיהי עירב יסו מתעכבים מק"ש עד אחר זמנה כגון כשעושין קרובין או מאיה פנה אחרת או היה מתכוין לצלפלא ואומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד והכי קטעין ולא כמו שכתב שם ערוך (פ"ט) זהו לשונו וטוב לומר בשמירת אחר שמע ישראל ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד כי לפעמים שזכין עם ק"ש לקרוא שלא בזמנה ויאלץ בו טה עכ"ל דמשמע דצלב יום ויום טוב לומר כך ועל פי דבריו

2 גדרי כוונה במצוות

נערך ע"י יחזקאל הרטמן

י"ב יושבין אלא כיון שהברכות אין מעכבות את התקיעות הרי יצאו ידי חובתן באותן שתקעו כשהן יושבין ודי

(4) תוס' ר"ה לג: ד"ה שיעור

על המנהג שלנו דקצר לה כמאן דלאמר צמון אמת מדברי תורה ושמים מדברי סופרים וכיון שעשו צמצום של מורה ושל סופרים לא חשו לחזור ולעשות בשעת תפלה אלא ספיקא דאורייתא ובקדושת דלאן הסרה עשה ר' שמשון צ"ר זינה כמיז ניי

(5) רמב"ם פי"ג מהלכות שופר

בין תקיעות שמיושב לתקיעות שמועדות, ואם סח בניהן אף על פי שעבר אינו חוזר ומברך: יב יברוך היה שיקעו על כל ברכה כל בבא תקוע בשלוש פעמים כדרך שתקעו כשהן יושבין אלא כיון שיצאו מיד ספק בתקיעות שמיושב אין מטרדיחין על הצבור לחזור בהן כולן על סדר ברכות. אלא די להן בבא אחת על כל ברכה כדי שישמעו תקיעות. על

(6) תוס' פסחים קטו.

אע"ג דעיקר מצות מרור לא נפיק אלא צמיטול שני אחר זמנה מועלת הנצרכה שצריך צמיטול ראשון לצמיטול שני מאחר שאכל ממנו מעט צמיטול ראשון מיד דהוא הצרכת שזפר דנצרך לתקיעות לשינה ומועלת נצרכה לתקיעות שצממדה. שהם עיקר ונעשית על סדר נצרכות והשתא כל

19 חידושי הגר"ח תפילה פי"ד הל"א

ונראה לומר דמרי גוויי כוונות יש בתפלה, האמת כוונה של פירוש הדברים, ויסודה הוא דין כוונה, ושנית שיכוון שהוא עומד בתפלה לפני ה', כמבואר בדבריו פ"ד סס ז"ל, ומה היא הכוונה שיפנה את לבו מכל המתשבות ויראה עצמו כאלו עומד לפני השכינה, ונראה דכוונה זו אינה מדין כוונה רק שהוא מעלם מעשה התפלה, ואם אין לבו פנוי ואינו רוצה את עצמו שעומד לפני ד' ומתפלל אין זהו מעשה תפלה, והרי הוא בכלל מהתעסק דאין בו דין מעשה, (ע) וע"כ מעכנת כוונה זו בכל התפלה. דנמקום שהיה מתעסק דינו כלל התפלה לל, דכאלו לגב מצות אלה. והלא ודאי חייא אמר רב ספרא דמשא חל דבי רבי נאצות. ו**באבות** דגם דין כוונה מרי גדיס יש בזה, מדאן דין כוונה שמצות לעשות המצוה והיו מדין כוונה של כל המצוות דקיי"ל מצות לריכות כוונה, ובה אין חילוק בין נצרכה ראשונה לשאר התפלה, כיון דהוא דין הנהוג בכל המצוות, וכשאר המצוות דכל המצוה כולה לריכה כוונה ולא מהני כוונה מתקנתה ה"ו בתפלה דכוותה כולה לריכה כוונה, והוה שפסק

20 קובץ שיעורים ח"ב סי' לג

(א) ובטורי אבן פי"ג דריה כ"ח הקשה להסוברין, דאפילו למ"ד מצות אצ"ב, מ"מ אם מכויץ שלא לצאת אינו יוצא, א"כ גם להך מ"ד, אפשר ללבוש בשבת שני זוגי תפילין, ולא יעבור בב"ת, שיכוין שלא לצאת, וי"ל דדוקא למ"ד מצ"כ, אינו עובר בב"ת בלא כוונה, משום דמצוה בלא כוונה, להך מ"ד הוי חצי מעשה, אבל למ"ד מצות אצ"ב, מעשה בלא כוונה, היא מעשה שלימה, אלא דאינו יוצא בע"כ, והגרעותא אינה במעשה המצוה, אלא בקיום ההצוה, ולענין לעבור במצ"ת, לא בעינו קיום מצוה, רק מעשה מצוה גרידא, ומ"ש הרא"ש פרק לולב הגזול,

14 דגול מרבבה או"ח סי' רעא

שיתכין להוציא. ואמנם מה שאני מסתפק, אפילו באיש המקדש ומוציא אשתו ובני ביתו, אם הנשים אל התפללו ערבות והאיש כבר התפלל ערבות, ואם כן האיש אינו מחויב מן התורה, והנשים שלא התפללו חייבות מן התורה, אם יוצאין בשמיעתן מן האיש. ואף שכל הברכות אף שיצא מוציא, כמו שכתוב במסכת ראש השנה דף כ"ט ע"א, היינו מטעם ערבות, שכל ישראל יעריבם זה בזה כמו שכתב רש"י (נ"ד) אצ"ב, והרי כתב הרא"ש במסכת ברכות פ"ב דף כ' ע"ב (מתן סימן ט) שהאשה אינה בכלל ערבות לכך אינה מוציאה אלא מי שחייבו מדרבנן, ע"ש. ואני מסתפק, אם האשה אינה בכלל ערבות דהיינו שהיא אינה עריבה בעד אחרים, אבל האנשים שקיבלו ערבות בהר גריזים והר עיבל נתעברו גם בעד הנשים, וא"כ שפיר מוציא האיש את האשה אף שכבר יצא, או דלמא כשם שהנשים לא נכנסו בכלל ערבות כך לא קיבלו האנשים ערבות בשביל נשים. ועיין ביבמות דף מ"ז ע"ב

15 רעק"א או"ח סי' רעג

בתפלה, וקידוש הכוס דרבנן, א"כ ניהא דך דרבה, ע"ש. לענין אינו מספיק, דהא גם בתפלה לא יצא ידי דאורייתא, כיון דלא כיוונו לצאת ידי קידוש, דהא צריך מקום סעודה מדרבנן, והיה דתמיהו טורף שלא לצאת בתפלה. ועיין בתוספת שבת

16 חתם סופר או"ח סי' רעא

ולפי זה למה דקיימא לן [סימן ט סעיף ט] מצות צריכות כוונה, צריך לכיון בתפלת יום הכיפורים בין בחול בין בשבת לצאת ידי חובת זמירה, ובשבתות דעלמא לא יכוין לצאת בתפלה, כדי שיצא ידי חובת קידוש דאורייתא מן המבחר **במקום** שעודר על הכוס, ובתקיעת חזיל, כל נראה לפענ"ד:

17 שולחן ערוך סי' פט וטו ושי' שם

ג ז [ח] המתפלל עם הצבור (ב) מבעוד יום (ו) מונה עמהם בלא ברבה ואם יווצר בלילה יברך ויספור: הגה י"א (א) ואפילו ענה אמנן על נצרכת הקהל אם היה ח' דעמו וה"ו (ד) [ח] שלא לצאת יחזור וינצרך ויספור צללה:

שפיר, דהיינו שמימר אמר אם יחזור צללה ציטיא אחזור ואצרך כדון ונמלא שלא נצרכתי לנצלה, ואם אשכח הרי נמתי כבר, אלא הוא עצמו כתב על זה דמדברי הרמב"ם [תמידין ומוספין, כה] משמע דאם מנה בלא נצרכה יאל, וכן עיקר, ממילא משמע דתנאי או אינו נכון, דאין להצטות בתנאי שזכר חתמה, דאין נמנה למצוה מספק, א"כ קשה למה מונה כל עם הנצבור. ונראה שעושה כן כדי שלא יתסדוק שהוא אינו רוצה לנספור לגמרי. וקשה לי למה מונין הקהל צבור יום, אטו נצטיעי